

NYELVI KIHÍVÁSOK KEZELÉSE A FELSŐOKTATÁSBAN: NEMZETKÖZI TAPASZTALATOK SZAKIRODALMI ELEMZÉSE

Várnagy Edina

Összefoglalás

A globalizáció hatására a felsőoktatás egyre inkább nemzetközivé válik. A hallgatók ma már könnyedén találnak maguknak külföldi egyetemeket, a kutatók és az oktatók pedig egyre inkább nemzetközi környezetben dolgoznak. A felsőoktatási intézmények nemzetközi rangsorokban elfoglalt helyeik mind a kutatók, mind a hallgatók számára irányítúként szolgálnak, de számos kihívással is együtt járnak. Ilyen kihívások a nyelvi akadályok is.

Jelen tanulmány a tudományos életben jelentkező nyelvi kihívásokat vizsgálja, különös tekintettel a felsőoktatási intézményekre. A kutatás rámutat, hogy a nyelvi akadályok nemcsak az egyéni teljesítményt befolyásolják, hanem gátolják a tudományos együttműködést és a tudásmegosztást is. Emellett elemzésre került a nyelvi készségek és a kulturális kompetenciák közötti összefüggés, és az, hogy ezek a tényezők milyen szerepet játszanak a sikeres nemzetközi kutatói karrierben.

A kutatás eredményei arra engednek következtetni, hogy a nyelvi akadályok leküzdése érdekében a felsőoktatási intézményeknek és a tudományos közösségnek együtt kell működniük a nyelvi készségek fejlesztésében, a kulturális tudatosság erősítésében és a többnyelvűség előmozdításában. Az átfogó támogató mechanizmusok kialakításával biztosítható, hogy minden tudós sikeresen boldoguljon a globalizált tudományos életben.

Kulcsszavak: *nyelvi akadályok, nemzetközi tudományos közösség, kulturális kompetencia*

JEL: Z13

MANAGING LANGUAGE CHALLENGES IN HIGHER EDUCATION: A LITERATURE REVIEW OF INTERNATIONAL EXPERIENCES

Abstract

The phenomenon of globalization is increasingly internationalising higher education. Students can now easily find universities abroad and researchers and teachers are increasingly engaged in cross-border collaborations. The international rankings of higher education institutions are a guide for researchers and students alike, yet they also present a range of challenges. These challenges include language barriers.

This paper examines the language challenges in academia, with a particular focus on higher education institutions. The evidence demonstrates that language barriers impact not only individual performance but also impede academic collaboration and knowledge sharing. Furthermore, the paper examines the relationship between language skills and cultural competencies and their role in successful international research careers. The findings of the research indicate that in order to overcome language barriers, higher education institutions and the academic community need to work together to develop language skills, raise cultural awareness and promote multilingualism. The implementation of comprehensive support mechanisms can facilitate the success of all scientists in a globalized academic environment.

Keywords: *language barriers, international scientific community, cultural competence*

Bevezetés

A felsőoktatás nemzetközivé válása világszerte új helyzetet teremtett az egyetemeken belül. A tudás, az innovációk és az ezekhez elválaszthatatlanul kapcsolódó kutatók és oktatók is a nemzetközi mobilitás részévé váltak. Nem lehet ugyanakkor teljességgel új jelenségként szemlélni a tudósok nemzetközi karrierjének határokon átívelő természetét. Nem jelenthető ki egyértelműen, hogy ez a globalizált világ új jelensége. A történelem során számos bizonyíték fellelhető a tudósok és tanulni vágyók utazásaira (Gordin, 2015; Richardson–Zikic, 2007), ugyanakkor a 20. században az egyetemek számának növekedése ezt a nemzetközi mozgást még élénkebbé tette (Richardson–Zikic, 2007). Ehhez egyidejűleg hozzájárult a 20. század végén bekövetkező robbanásszerű technológiai fejlődés az információs és kommunikációs technológiák területén (Probáld, 2018), amely új szintre emelte azt.

A határokon átnyúló kapcsolatok növekedése sokszínű és multikulturális tudományos környezetet hozott és hoz létre napjainkban is. Ennek a tendenciának mind az előnyeiről és mind a hátrányairól számos tanulmány született már (Ippolito, 2007). A nagymértékben globalizálódott felsőoktatás összetett kihívásai közé tartoznak a nyelvi akadályok (Gordin, 2015), melyek nagymértékben befolyásolják valamennyi egyetemen dolgozó vagy tanuló életét. A vállalati szférában felmerülő nyelvi akadályokat többek között Andersen–Rasmussen (2004), Tenzer et al., (2017) és Karhunen et al. (2018) már átfogóan kutatta, de a számos hasonló vonás mellett, az akadémiai szféra jellegzetességeiből adódóan számottevő, egyedi eltérés is tapasztalható. Az angol nyelvtudás nélkülözhetetlen eszköze a sikeres akadémiai karrierútnak, mivel nemcsak a hatékony tudásátadás képességét határozza meg, hanem a nemzetközi tudományos közösségbe való kapcsolódást, kutatási projekteken való hatékony együttműködést és a tudományos eredményekhez való hozzájárulást (Tietze, 2008).

A nyelvi kérdés másik oldalán a külföldön született oktatók és kutatók állnak, akiknek a mindennapi munkájához szükség van a fogadó ország nyelvére. Ezen kérdéskört vizsgálta Luczaj és szerzőtársai (2022) lengyel egyetemek tekintetében. Olyan országokban, mint Svédország, Norvégia, ahol az angolt a lakosság nagy aránya beszéli, az akadémikusoknak merőben más helyzettel kell szembenézni, mint olyan országok esetén, mint Lengyelország (Luczaj et al., 2022). A fogadó egyetemükön domináns nyelvet nem anyanyelvi szinten beszélők gyakran jelentős nehézségekkel szembesülnek. Ezek az akadályok hatással lehetnek a szakmai előrehaladásukra, a munkával való elégedettségükre, a munkatársakkal és a hallgatókkal való kapcsolatukra.

Ez a tanulmány a nyelvi korlátok tudományos életre gyakorolt hatásait vizsgálja. A korábbi nemzetközi kutatások eredményeinek szintézisén keresztül arra keresi a választ, hogy a nyelvtudás - vagy annak hiánya - miként alakítja a tudományos pályafutást. A szakirodalom elemző vizsgálatával feltárja, hogy a nyelvi akadályok milyen mértékben befolyásolják az akadémiai karrier kulcsfontosságú területeit, mint az oktatás, a kutatás és az adminisztratív feladatok.

E kérdések vizsgálatával ez a cikk hozzájárul a tudományos mobilitásról és a nemzetközi kutatók integrációjáról folyó vitához is. Rávilágít az olyan átfogó támogatási mechanizmusok szükségességére, amelyek segíthetnek enyhíteni a nyelvi akadályok hatását, biztosítva, hogy az egyre inkább globalizálódó tudományos életben nyelvtudástól függetlenül minden tudós aktívan részt vehessen.

A következő fejezetekben áttekintésre kerülnek azok a nyelvi nehézségekből eredő szituációk, amelyek az akadémiai „szent háromságnak” (Baruch, 2013; Pudenko–Tenzel, 2019) tekintett feladatkörökben, azaz a kutatás, oktatás és adminisztráció területén figyelhetőek meg (Luczaj et al., 2022). A nemzetközi tapasztalatok elemzése és e tanulmány eredményeinek megvitatása révén a cél, hogy alkalmazható meglátásokat és ajánlásokat nyújtson az egyetemek, a döntéshozók és az

akadémikusok számára. E feltárás révén törekszik a mai dinamikus akadémiai környezetben rejlő nyelvi akadályokkal kapcsolatos kihívások azonosítására és leküzdésére.

Szakirodalmi áttekintés

A tudományos életben a nyelvi akadályokkal foglalkozó szakirodalom rávilágít egy sokrétű és átható problémára, amely a tudományos karrier különböző dimenzióit érinti. Az angol nyelv tudományos nyelvként való elismerését 1967-re datálják (Gordin, 2015). A kutatók véleménye megoszlik abban, hogy az akadémiai szféra milyen mértékű angol nyelvtudást követel meg a nemzetközi szinten való érvényesüléshez (Jenkins, 2000; Flowerdew, 2013; Luczaj et al., 2022). Az akadémiai stílus sajátos nyelvi kompetenciát igényel és a szükséges készségeket külön kell fejleszteni mind az anyanyelven, mind angolul (Horn, 2017). Probáld (2018) szerint az angol nyelv dominanciája a társadalomtudományok területén károsabb hatást gyakorolt, mint a természettudományokban, ahol az eredmények általánosabban értelmezhetőek és kevésbé lényegesek a nyelv egyéb kifejező funkciói. Ezzel összhangban Sivertsen (2018) rámutat, hogy a társadalom- és humántudományok területén nagyobb arányban jelennek meg publikációk helyi nyelveken. Bár a nyelvválasztás kérdése tudományterületenként eltérő mértékben vált ki vitákat, megállapítható, hogy ez a probléma szinte minden kutatót érint vagy érintett karrierje alatt (Warchal, 2024).

Kulczycki et al. (2020) kutatásuk során 164 218 lektorált folyóiratcikket elemeztek a társadalom- és bölcsészettudományok területén, amelyeket 51 063 kutató publikált hét európai országban: Csehországban, Dániában, Finnországban, Belgiumban, Norvégiában, Lengyelországban és Szlovéniában. A vizsgált időintervallum két év volt, 2013 és 2015 között. Eredményeik szerint a flamand kutatók 66,5%-a és a norvég kutatók 60,7%-a kizárólag angol nyelven publikált. Ez a tendencia nem volt jellemző Csehországra, Lengyelországra és Szlovéniára. A kutatás szerint Lengyelországban készült a legkevesebb angol nyelvű és a legtöbb helyi nyelvű tudományos publikáció. Az olyan tudományterületeken, mint a közgazdaságtan, az üzleti tudományok, valamint a pszichológia és a kognitív tudományok, az angol nyelvű publikációk aránya magasabb volt.

Anyag és módszer

A téma alapos feltérképezése érdekében a releváns cikkek keresése kulcsszavak alkalmazásával történt a következő adatbázisokban: ScienceDirect, Web of Science és Google Scholar. A keresés során a „language” és „higher education” kulcsszavak, valamint azok szinonimái, mint például „university” és „academy” különböző kombinációi kerültek alkalmazásra. Az első keresés a Web of Science adatbázisban több mint 1400 találatot eredményezett, míg a ScienceDirect 806 találatot adott.

Az elsődleges keresés eredményei között számos olyan cikk szerepelt, amelyek a nyelvoktatás különböző nehézségeivel foglalkoztak, különösen a hallgatók nyelvtudásával kapcsolatos pedagógiai kihívásokkal. Ezek a cikkek azonban nem feleltek meg a jelen kutatás céljainak, ezért a keresés további finomítására volt szükség az alábbi kulcsszavakkal: „language barrier”, „English language proficiency” és „non-native academics”.

A szűkített keresés után a kapott találati listából eltávolításra kerültek azok a tanulmányok, amelyek nyelvészeti megközelítést alkalmaztak. Ezt követően az absztraktok alapos áttanulmányozása után csak azon tanulmányok kerültek megtartásra, amelyek az oktatók és tudósok kutatás, oktatás és/vagy az adminisztráció területén fellépő nyelvi akadályával foglalkoztak. Ezen szűrési folyamat eredményeként 17 cikk részletes elemzése képezte a vialapját.

Az angol nyelv túlsúlya a tudományos kutatás folyamataiban

Az angol nyelvet világszerte széles körben elismerik és használják, sokan pedig már tudományos lingua francaként (Tietze, 2008) vagy nemzetközi lingua academica-ként (Probáld, 2018) hivatkoznak rá. Az angol nyelven történő publikálás elengedhetetlen a tudományos életben részt vevők számára, mivel így tudják eredményeiket szélesebb körben ismertetni. Az idegennyelv-ismeret jelentősen növeli kutatásaik láthatóságát. Az ezzel kapcsolatos elvárások már az akadémiai karrier kezdetén, a doktorandusz képzés során is megjelennek (Lei–Hu, 2019). Azok az akadémiai szakemberek, akik nem tudják a kutatási eredményeiket angol nyelven prezentálni, korlátozott lehetőségekkel szembesülnek (Márquez–Porrás, 2020).

Az angol nyelv ismeretének hiánya nemcsak a publikációs lehetőségeket korlátozza, hanem a kutatók hozzáférését is akadályozza a legfrissebb tudományos eredményekhez, mivel a legtöbb szakmai folyóirat és konferencia angol nyelven zajlik (Bennett, 2013). Ennek következtében a kutatók lemaradhatnak az új felfedezésekről és trendekről, ami hátrányosan befolyásolhatja saját kutatásaik minőségét és relevanciáját. Továbbá, a kutatók gyakran mellőzik a más nyelveken készült tanulmányokat, mivel a tudományos információkat túlnyomórészt angol nyelven terjesztik és ennek megfelelően angol nyelven folytatnak kereséseket, amelyek gyakran nem fedik le a más nyelveken írott tanulmányokat (Amano et al., 2016). A nem angol nyelvű tanulmányok figyelmen kívül hagyása jelentős hiányosságokat eredményezhet a globális adatbázisokban (Warchal, 2024), ami hatással van a politikai döntéshozatalra, az irányításra és a különféle döntéshozatali folyamatokra (Steigerwald et al., 2022).

Az angolul nem anyanyelvi szinten beszélő egyetemi oktatók gyakran szembesülnek azzal a kihívással, hogy hatékonyan kommunikálják elképzeléseiket, ami akadályozhatja tanítási hatékonyságukat és kutatásaik terjesztését. Horn (2017) tárgyalja a nem anyanyelvi beszélők által tapasztalt nyelvi hátrányt, amely befolyásolhatja önbizalmukat és a tudományos diskurzusban való részvételüket. A publikációs gyakorlatban a nyelvi arányok alakulása a nemzetközi jelenlét egyik fokmérője (Probáld, 2018). Hasonlóképpen Flowerdew (2013) kiemeli, hogy a nyelvtudás hogyan befolyásolja a magas presztízsű folyóiratokban való publikálás lehetőségét, mivel a nem anyanyelvi szerzőknek nehézséget okozhatnak a tudományos írás nyelvi és stilisztikai követelményei, különösen azok számára, akik nem részesültek angol nyelvi képzésben. Habár a kutatási folyamat gyakran több nyelven zajlik, az eredmények közzlése jellemzően angolul történik (Tietze, 2008), ami gyakran a tudományos tartalom helyett a nyelvre összpontosító kritikákhoz vezet (Márquez–Porrás, 2020).

Mindazonáltal a nem anyanyelvi angolt beszélők igazságtalanságként élik meg, amikor a nyelvi lektorálás során elbuknak anyanyelvi társaikkal szemben (Horn, 2017). Kiváltképp hátrányban érezhetik magukat ezen kutatók, hiszen a tudományos publikációk jelentős része angol nyelven születik (Liu, 2016) és ez a tendencia valószínűleg nem fog változni a következő évtizedekben sem. Lei és Hu (2019) ázsiai doktorandusz hallgatók esetében figyelte meg, hogy a szakirodalomhoz való hozzáférés és a saját publikációik elkészítése során többszörös fordítást alkalmaztak. A hallgatók többnyire angol nyelvű szakirodalmat olvastak, amelyet először le kellett fordítaniuk az anyanyelvükre, annak érdekében, hogy megértsék, majd az olvasottakat a saját kutatásukhoz vissza kellett fordítani angolra. A cikkek angol nyelven való írására fordított idő, a professzionális nyelvi lektorálás költségei, valamint a folyamatos javításokkal töltött idő is költségként jelenik meg. Ezek a többletvetékenységek elvonják az erőforrásokat a tényleges kutatási tevékenységtől és hátráltatják a tudományos előremenetelt (Warchal, 2024).

Hasonló kihívásokat azonosított Luczaj és munkatársai (2022) is Lengyelországban tanuló külföldi doktoranduszok körében. A hallgatók beszámolóit szerint a számukra meghirdetett kurzusok

többsége kizárólag lengyel nyelven zajlott, így csak mesterszakos angol nyelvű tantárgyakat tudtak látogatni, amelyek viszont jellemzően nem illeszkedtek a kutatási területükhöz. E két eset jól példázza, hogy a nyelvi akadályok túlmutatnak a nyelvtudás hiányán. Rendszerszintű strukturális problémákat jeleznek, amelyek korlátozzák a nemzetközi doktoranduszok tudományos előrehaladását. Ahhoz, hogy a doktoranduszok számára valóban befogadó környezet jöhessen létre, nélkülözhetetlen a megfelelő nyelvi támogatás biztosítása és az oktatási rendszer rugalmasságának növelése.

Bár a kutatási folyamat során az angol nyelv nélkülözhetetlen tűnik, de domináns státuszát egyes kutatók megkérdőjelezik és felhívják a figyelmet a hátrányaira (Márquez–Porras, 2020). A tudományos egynyelvűség (Steigerwald et al., 2022) a publikációs nyomással kiegészülve helyileg fontos kutatási problémák elhanyagolását vonja maga után (Amano et al 2016), túlzottan leegyszerűsítik azokat vagy a globális közönség számára érdektelennek minősítik (Warchal, 2024).

A szakirodalom a fenti problémák kezelésére a kiegyensúlyozott többnyelvűség (balanced multilingualism) koncepcióját kínálja megoldásként. Ez a szemlélet azt vallja, hogy minden kutatási célhoz a legmegfelelőbb nyelvet kell alkalmazni, figyelembe véve a témát, a célközönséget és a társadalmi beágyazottságot (Balula–Leão, 2021). Ez a szemlélet lehetőséget teremt arra, hogy a kutatók ne csupán nyelvi megfelelési kényszerként éljék meg az angol nyelvű publikálást, hanem saját szakmai közösségük nyelvén is megoszthassák kutatási eredményeiket. A helyi nyelveken történő tudományos közlés különösen a társadalom- és humántudományok területén bír kiemelt jelentőséggel, ahol a kutatások gyakran közvetlen társadalmi hatással járnak (Kulczycki et al., 2020; Balula–Leão, 2021). A kutatások helyi vagy regionális problémákat dolgoznak fel, amelyek értelmezése szorosan kötődik a nyelvi és kulturális kontextushoz. Ha ezek az eredmények kizárólag angol nyelven jelennek meg, az gyakran korlátozza az elérhetőségüket a leginkább érintett célcsoportok számára.

Emellett a többnyelvű tudományos közlés hozzájárul azoknak az egyenlőtlenségeknek a mérsékléséhez, amelyek hátrányos helyzetbe hozzák a nem angol anyanyelvű kutatókat. Ezt a folyamatot a fordítástechnológia gyors fejlődése is támogatja. A gépi fordítás és a nyelvi mesterséges intelligencia eszközei egyre hatékonyabban képesek áthidalni a nyelvi korlátokat, és korábban elképzelhetetlen rugalmasságot nyújtanak a többnyelvű publikációk gyakorlati megvalósításához.

Nyelvi kihívások az oktatásban

A hallgató és oktató közötti kapcsolat egyik legnyilvánvalóbb tere az oktatás. A nyelv alapvető tényező bármely oktatási szinten, ezáltal az oktatás elválaszthatatlan a kommunikációtól (Spolsky, 1986). Az az oktató, aki nem tudja átadni a tudását a nyelvi kompetenciák hiánya miatt, a hallgatók szemében presztízsveszteséget szenvedhet el, szakmailag megkérdőjeleződik (Horn, 2017). Az elégtelen nyelvi kompetenciák miatt a kollégáitól elszigetelődhet, a megélt negatív szituációk hatására csökkenhet a teljesítménye (Mehmood et al., 2024) és szervezeten belül elfoglalt helye is meginoghat (Śliwa–Johansson, 2014; Lendák–Kabók–Lendák, 2017).

Alberts (2008) kutatásában az Amerikai Egyesült Államok egyik közép-nyugati egyetemén vizsgálta a külföldi oktatók és a helyi hallgatók közötti nyelvi nehézségeket. A 300 hallgató anonim esszéiben számolt be a külföldi professzorokkal kapcsolatos tapasztalatairól. Az elemzés eredménye szerint a legjelentősebb kihívást az oktatók akcentusa jelentette. Ennek következményeként előfordult, hogy a hallgatók megkérdőjelezték az oktatók tanításra való alkalmasságát, ezáltal a szakmai tekintélyét is. Alberts (2008) ugyanakkor észrevette, hogy gyakran nem az akcentus önmagában van negatív hatással a tanításra, hanem a hallgatók akcentussal kapcsolatos attitűdjei játszanak fontos

szerepet a tantermi tapasztalataik meghatározásában. Ezzel összhangban Hsieh (2012) is megfigyelte, hogy a hallgatók hajlamosak voltak a tananyaggal kapcsolatos nehézségeiket az oktatók nyelvi kompetenciájának hiányára visszavezetni, különösen matematikai és mérnöki tárgyak esetében. Az eset rámutat arra, hogy a nyelvi akadályok megítélése nem pusztán a nyelvi képességeken múlik, hanem erősen befolyásolják a hallgatói érzékelések és az attitűdök, amelyek jelentősen befolyásolhatják az oktatási környezet minőségét és a tanárok szakmai megítélését.

Kim (2009) nemcsak a nyelvi akadályokra, hanem a kulturális eltérésekre is felhívja a figyelmet. Kutatásának középpontjában az Egyesült Államokban dolgozó, kelet-ázsiai országokból, köztük Kínából, Japánból, Koreából és Tajvanról érkező tanársegédek voltak. A tanulmány eredményei szerint az interjúalanyok tanítási önbizalma kevésbé függött angol nyelvi kompetenciájuktól, mint azt korábbi kutatások alapján feltételezték. Ehelyett a legfontosabb befolyásoló tényező a szociokulturális adaptáció nehézsége volt. Azok a tanársegédek, akik kevésbé élték meg nehézként a kulturális adaptációt, magasabb szintű tanítási önbizalmat tapasztaltak. Az eset jól példázza, hogy a nyelvi kompetenciák mellett a szociokulturális integráció és a tanítási tapasztalatok döntő szerepet játszanak a nemzetközi oktatók sikeres beilleszkedésében és hatékony munkavégzésében.

Hsieh (2012) kutatása rávilágít arra is, hogy nemcsak a kommunikációs stílusok, hanem a tanári szerepekről és intézményi hierarchiáról alkotott kulturális elképzelések is jelenthetnek kihívásokat. Nyolc, az Egyesült-Királyságban dolgozó kínai származású egyetemi oktatóval végzett interjújából kiderül, hogy bár nyelvi akadályaik nem voltak, de a brit kulturális utalások és szokások megnehezítették a szorosabb kapcsolatok kialakítását a helyi munkatársaikkal. Az Egyesült Királyságban a kollégák közötti viszonyt a résztvevők egyenlőbbnek tekintették, míg Kínában ezeket a kapcsolatokat jellemzően összetettebbnek és hierarchikusabbnak írták le. Ez a különbség a tanár-diák viszonyban is megjelent. Több oktató tudatosan igyekezett fenntartani bizonyos távolságot a hallgatókkal szemben annak érdekében, hogy megőrizze tanári tekintélyét. Az egyik oktató úgy fogalmazott: „Nem akarok túl közvetlen lenni a hallgatóimmal, különben nem fognak hallgatni rám.” (Hsieh 2012:377). Ugyanakkor a kutatásban résztvevők többsége hangsúlyozta, hogy az oktatás számukra nem pusztán tudásátadás, hanem erkölcsi nevelés is (Hsieh 2012). A kihívás tehát nem csupán nyelvi jellegű volt, hanem rámutatott a kulturális háttér mélyebb megértésének szükségességére, valamint az oktatási kultúrák közötti intézményi szintű különbségekre is, amelyek következtében a kínai oktatók ismétlődő félreértéseket és kommunikációs nehézségeket tapasztaltak.

Alberts (2008) a hallgatókon túl több egyetem külföldi oktatójával folytatott interjúk eredményei alapján azt állítja, hogy bár az oktatók érzékelik az akcentus problémáját, számukra a legnagyobb frusztrációt az okozza, hogy kellően szakmai módon fejezzék ki magukat.

A nemzetközi oktatók számára a kihívást nemcsak az angol nyelv használata vagy hiánya jelenti, hanem gyakran a fogadó ország hivatalos nyelvének ismeretének elvárása is. Luczaj és szerzőtársai (2022) által vizsgált külföldi oktatók esetében a kihívást nem az angol nyelv, hanem a lengyel nyelv ismeretének hiánya jelentette. Néhány interjúalany azt tapasztalta, hogy vezetőik elvárják tőlük a lengyel nyelv elsajátítását és azt, hogy helyi hallgatókat is tanítsanak ezen a nyelven. Hasonló elvárásokat és kihívásokat tárt fel Barbosa és Cabral-Cardoso (2007) egy portugáliai egyetemen végzett vizsgálatuk során. A beilleszkedési tapasztalatokat vizsgálva egy spanyol válaszadó megjegyezte, hogy az új munkatársak integrációs folyamatai megegyeznek az anyanyelvi és külföldi kollégák esetén. Ez különösen megnehezíti az újonnan érkezők helyzetét, akik gyakran nem ismerik sem a portugál nyelvet, sem az intézményi kultúrát és szabályokat. Egy francia asszisztens azt is megemlíttette, hogy nincs hivatalos, a külföldi oktatók számára készült, releváns információkat tartalmazó segédlet, amely nemcsak a beilleszkedést, hanem a későbbi munkavégzést is megkönnyítette volna. A kihívás tehát nem pusztán a korlátozott nyelvtudásból és az abból fakadó információhiányból ered, hanem az onboarding-folyamatok hiányosságáiból is. Az eset jól példázza, hogy a formális nyelvi

készségeken túl az intézményi támogatás elmaradása is akadályozhatja a hatékony oktatói munkát, különösen a nemzetközi felsőoktatásban.

Alberts (2008) ugyanakkor azzal érvel, hogy az „idegenség” vagy „külföldiség” értékes forrás is lehet az oktatásban. Kutatásában a földrajzoktatást vizsgálta, ahol a hallgatók az oktatókat személyes „külföldi” tapasztalataik és nézőpontjuk miatt hitelesebbnek és érdekesebbnek tartották a helyi oktatókkal szemben.

Akadémiai Adminisztráció Nyelvi Nehézségei

Luczaj és szerzőtársai (2022) Lengyelországban végzett kutatásában a legtöbb nehézség az adminisztráció és az oktatás köré csoportosult. Ezek a feladatok, amelyek elengedhetetlenek az akadémiai intézmények zavartalan működéséhez, gyakran a helyi nyelv ismeretét igénylik, ami jelentős akadályt jelenthet a nem anyanyelvi beszélők számára. Az adminisztratív feladatok gyakran magukban foglalják az olyan összetett dokumentumokban való eligazodást, mint az intézményi irányelvek, működési és oktatási szabályzatok és útmutatók, amelyek jellemzően a helyi nyelven íródtak. A külföldi oktatók számára e dokumentumok megértése ijesztő lehet, ami félreértésekhez és az intézményi előírások esetleges be nem tartásához vezethet. Ráadásul a jogi és intézményi szakszókincs használata tovább bonyolítja a helyzetet. Tietze (2008) kutatásában előrelépésként ugyanakkor már megfigyelhető, hogy a dokumentációk egy része már kettő, esetenként három nyelven is elérhető volt. Az európai Bologna-rendszer az európai háttérű kutatók számára nem jelent nehézséget, a dokumentáció egy része alapvetően is angolul zajlik (Tietze, 2008).

Az adminisztratív személyzettel való kommunikáció egy másik jelentős akadályt jelent. A hatékony kommunikáció, mind szóban, mind írásban, alapvető fontosságú az adminisztratív feladatok elvégzéséhez és a határidők betartásához. A külföldi oktatóknak nehézségeik lehetnek a szóbeli kommunikációban, beleértve a különböző akcentusok, dialektusok (Medved, 2013) a köznyelvi kifejezések és a gyors beszéd megértését (Bash, 2009), ami akadályozhatja az adminisztratív személyzettel való hatékony együttműködést. Az írásbeli kommunikációban a kihívást a hivatalos kérések, jelentések és e-mailek helyi nyelven történő megfogalmazása jelenti. A nyelvtani és szókincsbeli jártasság alapvető fontosságú, és az ezeken a területeken elkövetett hibák félreérthető kommunikációhoz vezethetnek, és szakszerűtlennek tűnhetnek (Tenzer et al., 2021)

A megbeszéléseken való részvétel és a bürokratikus eljárásokban való eligazodás szintén jelentős kihívást jelent. A külföldi oktatók számára különösen nehézséget jelenthet az adminisztratív megbeszéléseken való részvétel. Ezek az ülések gyakran gyors tempójú megbeszélésekkel, összetett terminológiával és kulturális árnyalatokkal járnak, amelyeket nehéz követni (Bash, 2009; Luczaj et al., 2022). Emellett a bürokratikus eljárások, például a támogatások igénylése, pályázatok benyújtása és a hallgatói ügyek intézése megkövetelik az adminisztratív folyamatok és az ezekben a kontextusokban használt nyelv ismeretét. A külföldi oktatók számára ezek a folyamatok különösen megterhelőek és időigényesek lehetnek (Tietze, 2008).

A hivatalos társalgáson túl, az informális, kötetlen beszélgetés többnyire nem angolul, hanem a helyi nyelven zajlik (Tietze, 2008). A nehézségek ellenére megfigyelhetőek pozitív hatások is. A külföldi munkavállalónak ösztönző hatása is lehet a helyiekre, akik a gördülékenyebb kommunikáció érdekében beiratkoznak nyelvtanfolyamokra (Luczaj et al., 2022).

Nemzetközi tapasztalatokból eredő tapasztalatok értékelése

Az elemzett szakirodalom jelentős része nyelvi kurzusok bevezetését javasolja mind a külföldi kollégák számára a fogadó ország nyelvén, mind pedig a helyi munkavállalók számára angol nyelven (Luczaj et al., 2022). Ezek a kurzusok nem csupán a nyelvi kompetenciát fejlesztenék, hanem hozzájárulnának a beilleszkedéshez és a kultúrák közötti megértéshez is (Bash, 2009). Ezeken túl a szakirodalom átfogó intézményi intézkedések bevezetését szorgalmazza, például a dokumentációk több nyelvre történő fordítását. Ez a többnyelvű megközelítés elősegítené, hogy a nemzetközi alkalmazottak kevésbé érezzék magukat kívülállóknak (Richardson & Zikic, 2007), és magabiztosabbnak érezzék magukat szerepükben és feladataikban (Alberts, 2008; Luczaj et al., 2022). Az intézményi intézkedések közé sorolható Steigerwald et al., 2022 javaslata is, miszerint az egyetemeknek hangsúlyozniuk kellene a nem angol nyelvű tanulmányok fontosságát, növelniük értékeiket és csökkenteniük kellene az elvárásokat az angol nyelvű publikációkkal kapcsolatban. Ellensúlyozva ezt az ellentmondást a nemzetközi trendekkel, az egyetemek számára a gépi fordítási műveltség fejlesztését célzó kurzusok bevezetését javasolja.

Az elemzett szakirodalom javaslatai szerint ösztönözni kell a kutatókat, hogy ne csak angol nyelven publikáljanak, annak érdekében, hogy elérjék a helyi érdekelt feleket, például a diákokat, politikusokat, újságírókat és a társadalom szélesebb rétegeit (Luczaj et al. (2022). Egyes kutatók a folyóiratokra hárítják a felelősséget, és azt javasolják, hogy a tudományos folyóiratok fordítsák le az összefoglalókat és a cikkeket több nyelvre, ezzel növelve a hozzáférhetőséget (Márquez és Porras, 2020; Steigerwald et al., 2022). Amano és szerzőtársai (2016) felhívták a figyelmet arra, hogy angol keresőszavak segítségével nem lehet megtalálni a nem angol nyelven írott cikkeket. A szerzők és a folyóiratok efféle hiányosságai meggátolják ezen tudományos cikkek felkutatását, amelynek elolvasásában már a magasan fejlett fordítóprogramok segíthetnének. A szoftverek és fordítóprogramok, mint például a Microsoft Word vagy Google Translate használata is javasolt (Luczaj et al., 2022; Steigerwald et al., 2022).

Luczaj et al. (2022) javaslatai között szerepel olyan közvetítők alkalmazása, akik nem kifejezetten nyelvtanárok, hanem akár diákok, kollégák vagy olyan technológiai eszközök, amelyek segítik a külföldi munkatársakat a mindennapokban. A niche lingua franca alkalmazásának ötlete is megjelenik Luczaj et al (2022) kutatásában, ahol a megkérdezettek körülbelül 10%-a használhatta a saját anyanyelvét a munkahelyén a szláv nyelvek hasonlósága miatt.

A külföldi kollégák is sokat tehetnek a nyelvi akadályok leküzdéséért az oktatásban. Ha elismerik, hogy az akcentusok olykor nehézséget okoznak a hallgatóknak, részletes jegyzetekkel segíthetnek a tananyag jobb elsajátításában. Alberts (2008) ugyanakkor a hallgatók szemléletmódjának formálását is kiemeli. Hosszú távon csak az oktató-hallgató együttműködésével és kölcsönös elfogadásával lehet áthidalni a nyelvi akadályokat.

A nyelvi feltételek és a hatékony kommunikáció megteremtése mellett a felsőoktatási intézmények multikulturális szemléletének kialakítására is szükség van (Bash, 2009; Böcskei et al., 2018). Sivertsen (2018) a kiegyensúlyozott többnyelvűségben látja a megoldást. Véleménye szerint a tudománynak a társadalommal is kell kommunikálnia, a társadalom pedig nem csak egy nyelvet beszél. Az angol nyelv domináns nemzetközi tudományos publikációs környezet és a társadalmi érdekek közötti feszültség feloldása a kiegyensúlyozott nyelvi környezet megteremtésében rejlik. Szerinte fel kell mérni a különböző kutatási területeken felmerülő összes kommunikációs igényt és a hozzájuk kapcsolódó releváns nyelveket.

Következtetések és javaslatok

A nyelvtudás hiányosságai jelentős akadályt képeznek a hatékony tudományos munkavégzésben, csökkentve az egyéni teljesítményt, ami végső soron a felsőoktatási intézményre is befolyással bír. Az ilyen jellegű kihívások megoldása kulcsfontosságú a hosszú távú egyéni és szervezeti siker, valamint a folyamatos fejlődés biztosítása érdekében. Márquez és Porras (2020) rávilágít az angol nyelv túlsúlyának problémáira a tudományos kommunikációban, és javaslatokat kínál a többnyelvűség erősítésére, amely elősegítené a tudományos ismeretek szélesebb körű elérhetőségét és hozzájárulna az igazságosabb tudományos párbeszéd kialakításához. Gordin (2015) viszont úgy véli, hogy az angol nyelvnek a tudomány uralkodó nyelveként való elfogadása segítette a tudományos terminológia és a kommunikáció egységesítését, megkönnyítve a különböző országok kutatói számára az együttműködést és az eredmények megosztását. E két megközelítés mutatja, hogy nincs teljes egyetértés az angol nyelv hatásairól.

A jelen kutatás rámutatott arra, hogy a nyelvi korlátok és kulturális különbségek jelentős akadályokat képeznek a felsőoktatás nemzetköziesedésében és a kutatói karriernek globális szintű fejlődésében. Richardson és Zikic (2007), valamint Tenzer, Pudenko és Zellmer-Bruhn (2021) munkáival összhangban megállapításra került, hogy a nyelvtanítás és a kulturális érzékenység szorosan összefüggenek, és jelentősen befolyásolják a szervezeti folyamatokat és a tudásmegosztást. Amint azt Kalafatics (2022) is hangsúlyozza, a nyelvtudás önmagában nem garantálja a sikeres beilleszkedést az adott közösségbe. A nyelvi készségek mellett a kulturális megértés is elengedhetetlen ahhoz, hogy az egyének teljes mértékben integrálódjanak és hatékonyan működjenek a nemzetközi akadémiai környezetben.

A cikkben bemutatott nemzetközi esettanulmányok egyértelműen rámutattak, hogy a nyelvi akadályok kezelése nem korlátozódhat kizárólag a nyelvi kompetenciák fejlesztésére. Az egyetemeknek, mint többnyelvű és multikulturális intézményeknek (Horn, 2017) fel kell ismerniük és kezelniük kell a kultúrák közötti kommunikációs akadályokat. A beilleszkedés és a sikeres tudományos teljesítmény érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani az intézményi támogatásra, a kulturális különbségekre való érzékenység növelésére, valamint a kiegyensúlyozott többnyelvűség megteremtésére. A vizsgált esetek tanulsága szerint a nyelvi sokszínűség nem pusztán akadályokat jelent, hanem lehetőséget is kínál a globális tudományos diskurzus gazdagítására (Bash, 2009), a kutatói közösségek közötti méltányosság elősegítésére (Spolsky, 1986), valamint a tudományos tudás társadalmi hasznosulásának növelésére.

Márquez és Porras (2020) szerint a többnyelvűség növelése javíthatja a tudományos ismeretek hozzáférhetőségét és igazságosabbá teheti a tudományos diskurzust. Ezzel összhangban a jelen kutatás eredményei is azt mutatják, hogy a nyelvi korlátok csökkentése és a többnyelvűség támogatása alapvető fontosságú a globális tudományos közösségben.

A többnyelvűség erősítése nemcsak az oktatásban és kutatásban, hanem az adminisztrációban is alapvető fontosságú, mivel a hatékony kommunikáció és együttműködés minden területen kulcsfontosságú. A nyelvi készségek hiánya akadályozhatja a tudományos előmenetelt, negatívan befolyásolhatja a szakmai kapcsolatokat, és csökkentheti a munkával való elégedettséget. Ezért olyan átfogó támogató mechanizmusokra van szükség, amelyek enyhítik a nyelvi akadályokat, és elősegítik a globális tudományos együttműködést.

A nyelvi és kulturális akadályok leküzdése érdekében a felsőoktatási intézményeknek és a tudományos közösségnek szoros együttműködésre van szüksége. A nyelvi készségek fejlesztése mellett a kulturális tudatosság és a többnyelvűség előmozdítása is elengedhetetlen. Csak így biztosítható, hogy a tudományos élet valóban inkluzív és méltányos legyen minden résztvevő számára, és hogy

a globális tudományos közösség teljes mértékben kiaknázhassa a nemzetközi együttműködésben rejlő lehetőségeket.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs alapról finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Hivatkozott források

- Alberts, H. C. (2008): The challenges and opportunities of foreign-born instructors in the classroom. *Journal of Geography in Higher Education*, 32(2), 189–203. <https://doi.org/10.1080/03098260701731306>
- Alhendi, O. (2019): The impact of the quality of education in English on Hungary's economy. *Cross-Cultural Management Journal*, 21(1), 35–43. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3394840>
- Amano, T. – González-Varo, J. P. – Sutherland, W. J. (2016): Languages are still a major barrier to global science. *PLoS biology*, 14(12), e2000933. <https://doi.org/10.1371/journal.pbio.2000933>
- Andersen, H. – Rasmussen, E. S. (2004): The role of language skills in corporate communication. *Corporate Communications: An International Journal*, 9(3), 231–242. <https://doi.org/10.1108/13563280410551150>
- Balula, A. – Leão, D. (2021): Multilingualism within Scholarly Communication in SSH: A literature review. *JLIS: Italian Journal of Library, Archives and Information Science= Rivista italiana di biblioteconomia, archivistica e scienza dell'informazione*, 12(2), 88–98. <https://doi.org/10.4403/jlis.it-12672>
- Barbosa, Í. – Cabral-Cardoso, C. (2007): Managing diversity in academic organizations: a challenge to organizational culture. *Women in Management Review*, 22(4), 274–288. <https://doi.org/10.1108/09649420710754237>
- Baruch, Y. (2013): Careers in academe: The academic labour market as an eco-system. *Career Development International*, 18(2), 196–210. <https://doi.org/10.1108/cdi-09-2012-0092>
- Bash, L. (2009): Engaging with cross-cultural communication barriers in globalized higher education: the case of research-degree students. *Intercultural Education*, 20(5), 475–483. <https://doi.org/10.1080/14675980903371340>
- Bennett, K. (2014): English as a lingua franca in academia: Combating epistemicide through translator training. In: Taviano, S. (szerk.) *English as a Lingua Franca* pp. 169–193. London, Routledge.
- Flowerdew, J. (2012): English for research publication purposes. In: Paltridge B. – Starfield, S. (szerk): *The Handbook of English for specific purposes*, pp. 301–321. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Gordin, M. D. (2015): *Scientific Babel: How science was done before and after global English*. Chicago. University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226000329.001.0001>
- Horn, S. A. (2017): Non-English nativeness as stigma in academic settings. *Academy of Management Learning & Education*, 16(4), 579–602. <https://doi.org/10.5465/amle.2015.0194>
- Hsieh, H. (2012): Challenges facing Chinese academic staff in a UK university in terms of language, relationships and culture. *Teaching in Higher Education*, 17(4), 371–383. <https://doi.org/10.1080/13562517.2011.641001>
- Ippolito, K. (2007): Promoting intercultural learning in a multicultural university: ideals and realities. *Teaching in Higher Education*, 12(5–6), 749–763. <https://doi.org/10.1080/13562510701596356>

- Kalafatics, Z. (2022): A kultúraközvetítés lehetőségei Tapasztalatok a MID oktatása területén a Budapesti Gazdasági Egyetemen. In: Dobos, Á. (szerk). *Aktuális kihívások a szak/nyelvoktatásban. A módszertani megújulás lehetőségei*. pp. 109–114. Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem
- Karhunen, P. – Kankaanranta, A. – Louhiala-Salminen, L. – Piekkari, R. (2018): Let's Talk about Language: A Review of Language-Sensitive Research in International Management. *Journal of Management Studies*, 55(6), 980–1013. <https://doi.org/10.1111/joms.12354>
- Kim, E. (2009): Beyond language barriers: Teaching self-efficacy among East Asian international teaching assistants. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 21(2), 171–180. <https://doi.org/10.1037/e629232009-001>
- Kulczycki, E. – Guns, R. – Pölönen, J. – Engels, T. C. – Rozkosz, E. A. – Zuccala, A. A. – Sivertsen, G. (2020): Multilingual publishing in the social sciences and humanities: A seven-country European study. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 71(11), 1371–1385. <https://doi.org/10.1002/asi.24336>
- Lei, J. – Hu, G. (2019): Doctoral candidates' dual role as student and expert scholarly writer: An activity theory perspective. *English for Specific Purposes*, 54, 62–74. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2018.12.003>
- Lendák-Kabók, K. – Lendák, I. (2017): Language barrier faced by Hungarian women students and teaching staff in the higher education system in Serbia. *Minority languages in education and language learning: Challenges and new perspectives*, 281–294. <https://doi.org/10.18485/fid.2017.7.ch16>
- Liu, W. (2017): The changing role of non-English papers in scholarly communication: Evidence from Web of Science's three journal citation indexes. *Learned Publishing*, 30(2), 115–123. <https://doi.org/10.1002/leap.1089>
- Luczaj, K. – Leonowicz-Bukala, I. – Kurek-Ochmanska, O. (2022): English as a lingua franca? The limits of everyday English language communication in Polish academia. *English for Specific Purposes*, Vol 66, 3–16. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2021.11.002>
- Márquez, M. C. – Porras, A. M. (2020): Science communication in multiple languages is critical to its effectiveness. *Frontiers in Communication*, 5, 31. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2020.00031>
- Medved, D. – Franco, A. – Gao, X. – Yang, F. (2013): Challenges in teaching international students: group separation, language barriers and culture differences. Genombrottet, Lunds tekniska högskola. Letöltés dátuma: 2024. 10. 20. forrás: <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/5561296/4216001.pdf>
- Mehmood, S. – Bano A. – Muhammad, A. K. – Erdey, L. (2024): Effect of workplace bullying and incivility on employee performance: Mediating role of psychological well being. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(5), 3390. <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i5.3390>
- Probáld, F. (2018): Magyar társadalomföldrajz - mindinkább angolul? *Földrajzi Közlemények*, 142.(3). 247–254. <https://doi.org/10.17649/tet.21.1.1091>
- Pudelko, M. – Tenzer, H. (2019): Boundaryless careers or career boundaries? The impact of language barriers on academic careers in international business schools. *Academy of Management Learning & Education*, 18(2), 213–240. <https://doi.org/10.5465/amle.2017.0236>
- Richardson, J. – Zikic, J. (2007): The darker side of an international academic career. *Career Development International*, 12(2), 164–186. <https://doi.org/10.1108/13620430710733640>
- Sivertsen, G. (2018): Balanced multilingualism in science. *BiD*, 40. <https://doi.org/10.1344/bid2018.40.25>
- Śliwa, M. – Johansson, M. (2014): How non-native English-speaking staff are evaluated in linguistically diverse organizations: A sociolinguistic perspective. *Journal of International Business Studies*, 45, 1133–1151. <https://doi.org/10.1057/jibs.2014.21>

- Śliwa, M. –Johansson, M. (2015): Playing in the academic field: Non-native English-speaking academics in UK business schools. *Culture and Organization*, 21(1), 78–95. <https://doi.org/10.1080/14759551.2013.828725>
- Spolsky, B. (1986): Overcoming Language Barriers to Education in a Multilingual World. In Spolsky (Ed.): *Language and education in multilingual settings*. Clevedon: Multilingual Matters. [Hely nélkül /S. l.]
- Steigerwald, E. – Ramírez-Castañeda, V. – Brandt, D. Y. – Báldi, A. –Shapiro, J. T. – Bowker, L. – Tarvin, R. D. (2022): Overcoming language barriers in academia: Machine translation tools and a vision for a multilingual future. *BioScience*, 72(10), 988–998. <https://doi.org/10.1093/biosci/biac062>
- Tenzer, H. – Pudelko, M. – Zellmer-Bruhn, M., (2021): The impact of language barriers on knowledge processing in multinational teams. *Journal of World Business*, 56(2). <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2020.101184>
- Tenzer, H. – Terjesen, S. –Harzing, A. W. (2017): Language in international business: A review and agenda for future research. *Management international review*, 57(6), 815–854. <https://doi.org/10.1007/s11575-017-0319-x>
- Tietze, S. (2008): The work of management academics: An English language perspective. *English for Specific Purposes*, 27(4), 371–386. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2008.05.002>
- Tietze, S. (2018): Multilingual research, monolingual publications: management scholarship in English only? *European Journal of International Management*, 12(1/2), 28–45. <https://doi.org/10.1504/ejim.2018.089037>
- Warchał, K. (2024): Attitudes towards English for research publication in a multilingual context: The case of Polish linguists. *Journal of English for Academic Purposes*, 71(101403). <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2024.101403>

Szerző

Várnagy Edina

ORCID: 0000-0001-5884-7480

doktorandusz hallgató

Debreceni Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

varnagy.edina@econ.unideb.hu

A műre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

